

ФАВҚУЛОДДА ВАЗИЯТЛАР ХАВФИ ТУҒИЛГАНИДА ВА СОДИР БЎЛГАНИДА МАКТАБ ЎҚИТУВЧИЛАРИ ВА ЎҚУВЧИЛАРИНИ ЭВАКУАЦИЯ ҚИЛИШ ТАДБИРЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ МАСАЛАЛАРИ

Мамбеткаримов Бердах Бисенбаевич

Қорақалпоғистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар бошқармаси Ҳаёт фаолияти хавфсизлиги ўқув маркази катта ўқитувчиси

Аннотация. Мазкур мақолада фавқулодда вазиятлар хавфи юзага келганида ва содир бўлганида умумтаълим мактабларида ўқитувчилар ва ўқувчиларни хавфсиз эвакуация қилиш тадбирларини ташкил этиш масалалари ёритилган. Эвакуация жараёнининг ташкилий-ҳуқуқий асослари, амалий механизмлари ва халқаро тажриба таҳлил қилинган. Мактабларда эвакуацияга тайёргарликни ошириш орқали инсон йўқотишларини камайтириш йўллари кўрсатиб берилган.

Калит сўзлар: фавқулодда вазиятлар, эвакуация, мактаб хавфсизлиги, ўқитувчи ва ўқувчилар, халқаро тажриба.

Ҳозирги даврда табиий офатлар, техноген ҳалокатлар, ёнғинлар ва ижтимоий хавфлар таълим муассасалари фаолияти учун жиддий таҳдид ҳисобланади. Айниқса, мактаб ёшидаги болалар фавқулодда вазиятлар вақтида энг ҳимояга муҳтож қатламлардан бири ҳисобланади. Шу сабабли мактабларда эвакуация тадбирларини олдиндан режалаштириш ва уни тизимли равишда ташкил этиш долзарб вазифадир.

Фавқулодда вазиятлар хавфи туғилганида ёки содир бўлганида ўқитувчилар ва ўқувчиларни тезкор, тартибли ва хавфсиз эвакуация қилиш инсон ҳаётини сақлаб қолишда ҳал қилувчи аҳамият касб этади.

Мактабларда эвакуация тадбирларининг моҳияти ва вазифалари

Эвакуация — фавқулодда вазиятлар пайтида одамларни хавфли ҳудуддан хавфсиз жойга олиб чиқишга қаратилган ташкилий чора-тадбирлар мажмуасидир. Мактабларда эвакуация тадбирларининг асосий мақсади ўқувчилар ва педагог ходимларнинг ҳаёти ва соғлиғини муҳофаза қилишдан иборат.

Эвакуация жараёнида ҳаракатлар аниқ режа асосида, олдиндан белгиланган йўналишлар бўйича амалга оширилиши лозим. Мактаб маъмурияти, ўқитувчилар ва техник ходимлар ўртасида вазифалар аниқ тақсимланган бўлиши зарур.

Фавқулодда вазиятларда эвакуацияни ташкил этиш механизми

Фавқулодда вазиятлар хавфи туғилганда биринчи навбатда огоҳлантириш тизими ишга туширилади. Огоҳлантириш сигналени олгандан сўнг, ўқитувчилар ўқувчиларни саросимасиз ҳолда эвакуация қилишга раҳбарлик қиладилар. Ҳаракат пайтида интизом, навбат ва хавфсизлик қоидаларига қатъий риоя этилиши шарт.

Эвакуация жараёнида ногиронлиги бор ёки ёш жихатдан кичик ўқувчиларга алоҳида эътибор қаратилади. Белгиланган йиғилиш жойларида ўқувчиларнинг тўлиқ ҳисоб-китоби олиб борилади.

Мактабларда эвакуацияга тайёргарлик ва ўқув машғулотлари

Халқаро тажрибага кўра, мактабларда эвакуация бўйича мунтазам ўқув машғулотлари ўтказиш хавфли вазиятларда нотўғри ҳаракатларнинг олдини олади. Амалий эвакуация машқлари ўқувчиларда тезкорлик, масъулият ва ўзаро ҳамкорлик кўникмаларини шакллантиради.

Эвакуация режаларини кўргазмали жойларга илиб қўйиш, ўқувчиларга хавфсиз чиқиш йўллари тушунтириш ва ўқитувчиларнинг доимий тайёргарлигини таъминлаш муҳим аҳамиятга эга.

Халқаро тажриба ва илгор ёндашувлар

БМТ, ЮНЕСКО ва Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти таълим муассасаларида хавфсизликни таъминлаш бўйича қатор халқаро дастурларни амалга оширмоқда. Ривожланган мамлакатларда мактаб хавфсизлиги комплекс ёндашув асосида ташкил этилиб, эвакуация, психологик тайёргарлик ва фавқулодда вазиятлар бўйича таълим бир бутун тизим сифатида йўлга қўйилган.

Рақамли технологиялар, эвакуация симуляциялари ва интерактив тренинглардан фойдаланиш мактабларда тайёргарлик даражасини оширади.

Хулоса қилиб айтганда, фавқулодда вазиятлар хавфи туғилганида ва содир бўлганида мактаб ўқитувчилари ва ўқувчиларини эвакуация қилиш тадбирларини самарали ташкил этиш таълим муассасалари хавфсизлигини таъминлашнинг асосий шартларидан биридир. Мактаб маъмурияти, педагоглар ва ўқувчиларнинг ўзаро ҳамкорлиги, шунингдек, халқаро тажрибани миллий амалиётга жорий этиш орқали эвакуация тизимини янада такомиллаштириш мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). School Safety and Disaster Risk Reduction.
2. United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR). Comprehensive School Safety Framework.
3. World Health Organization (WHO). Emergency Preparedness in Schools.
4. Haddow G., Bullock J., Coppola D. Introduction to Emergency Management. Butterworth-Heinemann, 2020.
5. Ўзбекистон Республикасининг “Фуқаро муҳофазаси тўғрисида”ги Қонуни.
6. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). Public Awareness and Public Education for Disaster Risk Reduction.